

5 ЧЕТИРИТЕ ПОЛЕТА НА СПЕЦИАЛИЗАЦИЯ

5.1 Въведение

5.2 Четирите полета на специализация – кратки описания

5.3 Основни компетентности на Транзакционните Аналитици

5.3.1 Основни компетентности в полето на Консултирането

5.3.2 Основни компетентности в полето на Образованието

5.3.3 Основни компетентности в полето на Организационното консултиране

5.3.4 Основни компетентности в полето на Психотерапията

5 ЧЕТИРИТЕ ПОЛЕТА НА СПЕЦИАЛИЗАЦИЯ

5.1 Въведение

Теорията и практическото приложение на транзакционния анализ са в следните четири области – наречени Полета на специализация. Възможно е да се обучавате и сертифицирате в някое от тези полета. Четирите полета са: Консултиране, консултиране в Образователната сфера, Организационно консултиране и Психотерапия.

5.2 Четирите полета на специализация – кратки описания

- Полето на Консултирането: Консултирането в ТА е професионална дейност в рамките на договорни отношения. Консултативният процес дава възможност на клиента или на системите на клиента да повиши степента на осъзнатост, да развие възможности и умения за разрешаване на проблеми и личностно развитие в ежедневието чрез укрепване на силните страни на клиента, на източниците за развитие и функциониране. Целта е да се повиши степента на автономност по отношение на социалната, професионалната и културната среда.
- Специализацията в полето на Образователната сфера е за професионалисти, които са в областта на ученето и обучението в предучилищна, училищна, университетска и пост-университетската среда. Тя е свързана с подкрепата на деца, юноши и възрастни, които се обучават в рамките на семейството, на институции или в обществото. Може да се работи в развитие на екипи от обучители и в институции. Целта е по-нататъшно личностно и професионално развитие, както и в училищен, така и в обществен план.
- Полето на Организационното консултиране е за професионалисти, които работят в или за организации, като взимат предвид рамката на съответната организация и организационния контекст, както и организационното развитие. Тяхната работа цели развитие, растеж и повишаване на ефективността на хората, които работят в организациите.
- Специализацията в полето на Психотерапията е за професионалисти, които целят повишаване на капацитета на клиента за себеактуализация, излекуване и промяна. Психотерапевтичният процес дава на клиентите възможността да разпознаят и променят старите, себеограничаващи ги модели – "да се справят с болката от миналото в настоящето, така че да се чувстват свободни да живеят живота си в бъдеще". Целта за клиентите е да разберат себе си, своите взаимоотношения и да създадат възможности да живеят живота си по един осъзнат, творчески и спонтанен начин, и да се отворят за интимност.

Може да има национални законови ограничения за това кои могат да практикуват като психотерапевти и това е важно да бъде обсъдено с водещия супервайзор, когато даден кандидат избира поле на специализация.

5.3 Основни умения

Основна задача във всяко поле на специализация е да се развият определени основни компетентности, които позволяват да се борави със знанието, нагласите и уменията, очаквани от сертифициран транзакционен аналитик в това поле.

5.3.1 Основни компетентности в полето на Консултирането

Основни положения

Дадените основни компетентности в полето на консултирането ще дадат насоки на учителите как да изготвят и разделят програмата за обучението на техните обучаеми. Това не е съдържанието на учебния курс; това е описание на интердисциплинарно и специфично професионално знание, нагласи, умения и ценности, за да се посрещнат нуждите на клиентите и системите на клиентите¹, които са ангажирани в процеса на консултиране.

Това са основните компетентности, които описват професионалната дейност на транзакционния аналитик в полето на консултирането.

Транзакционният анализ в полето на консултирането може да бъде прилаган на две равнища:

- *Допълнително консултиране (или прилагане на консултативни умения)* като под-задача в различни психологични и социално-образователни професионални сфери, както и в други социални, психологически, медицински, правни, икономически професии.
- *Основно консултиране* от професионални консултанти, които имат частна практика, работят в консултативни центрове, доброволно, в неправителствени организации, в частни организации и други.

С цел да се отчете холистичната природа на обучението в транзакционен анализ, описанието на основните компетентности се състои от

- *Три основни компетентности*: личностни компетентности, социални умения и технически умения на консултантите, плюс
- *Десет специфични консултативни умения*.

Основните компетентности са общи набори от умения, в които когнитивните, личностните и социалните умения имат своето място в професията.

Консултативните умения са специфични за конкретното място умения, чиято задача е да посрещнат специфичните нужди, за да се справят със ситуациите в различните сфери на приложение на консултирането. Всяко едно от тези консултативни умения се основава и е свързано с тези три основни компетентности.

Дефиницията на ЕАТА за консултирането в транзакционния анализ

Консултирането в транзакционния анализ е професионална дейност в рамките на договорни отношения. Консултативният процес дава възможност на клиента или на системите на клиента да повиши степента на осъзнатост, да развие възможности и умения за разрешаване на проблеми и личностно развитие в ежедневието чрез укрепване на силните страни на клиента, на източниците за развитие и функциониране. Целта е да се повиши степента на автономност по отношение на социалната, професионалната и културната среда.

---

¹ Терминът 'система на клиента' се отнася до контекста на клиента и различните групи и суб-групи, в които той/тя участва (т.е. семейство, разширен семеен кръг, работен екип, културна/религиозна група и т.н.).

Полето на консултиране е избирано от тези професионалисти, които работят в социалната/психологическата и културната сфера на практика. Някои примери са: социални грижи, здравеопазване, пасторална работа, превенция, медиация, фасилитиране, мултикултурни и хуманитарни дейности.

Основни компетентности на Транзакционните аналитици-консултанти

1. Основни компетентности – интердисциплинарни умения

1.1. ЛИЧНОСТНИ КОМПЕТЕНТНОСТИ

Личностни, свързани с характера умения: ценности, нагласи, поведение и черти на характера като инициативност, активност, упоритост, желание за учене.

Пояснение: уменията да се справя със своите личностни черти, нужди, очаквания, силни страни и ограничения и да следва етичните норми на ЕАТА и ИТАА.

1.2. СОЦИАЛНИ УМЕНИЯ

Основни социални умения като например, умения за сътрудничество, разрешаване на конфликти, умения за преговаряне.

Пояснение: уменията да общува и да взаимодейства с клиенти, индивидуално и в групи, както и с колегите и с други хора в професионална среда на основата на философските предпоставки на транзакционния анализ.

1.3. ТЕХНИЧЕСКИ УМЕНИЯ

Основни теоретични и методически умения, като управление на процеса с цел развитие на взаимоотношенията, разрешаване на проблеми и работа по договор, като включва философията и теорията на транзакционния анализ.

Пояснение: уменията да разбира и организира факти и ситуации, за да се справя с тях и методически, и стратегически, както и да следи за качеството на взаимодействията.

2. Консултативни умения – специфични професионални умения

2.1 ПОЗНАНИЯ И РАЗБИРАНЕ НА СФЕРАТА НА ПРИЛОЖЕНИЕ

- Има техническа експертност в общото и специализираното поле на консултиране.
- Има професионален опит в сферата на приложение.
- Използва дълбочинните си познания за груповата динамика и системите на клиентите.
- Има осъзнаване на възможностите и ограниченията на полето на консултиране.
- Има ангажимент към изучаването и разбирането на социо-културното влияние върху сферата на приложение.

2.2 ОЦЕНЯВАНЕ

- Реалистично оценява потенциала за развитие и промяна в системата на клиента.

- Запознат е с законовата рамка относно работните договори, която е специфична за страната, в която практикува.
- Запознат е със специфичните изисквания към практиката на консултиране в своята област на приложение.
- Има осъзнатост за силните страни и ограниченията в консултирането в транзакционния анализ.

2.3 ФОРМУЛИРАНЕ И ПРЕДСТАВЯНЕ НА ПОНЯТИЕТО ЗА КОНСУЛТИРАНЕ

- Организира своите различни области на консултативна практика и представя своята работа, както вербално, така и писмено, по разбираем начин, като подчертава приоритетите в консултативната си работа.
- Запознат е с различни подходи, които могат да бъдат използвани за справяне с въпросите и проблемите, които възникват в неговото/нейното поле на приложение, от първоначалния договор до приключване на процеса на консултиране.
- Запознат е с други консултативни подходи и ги прилага в допълнение на транзакционния анализ, когато те могат да бъдат полезни.

2.4 УСТАНОВЯВАНЕ И ПОДДЪРЖАНЕ НА КОНСУЛТАТИВНА ВРЪЗКА

- Знае и прилага принципите за професионална етика на ЕАТА/ИТАА.
- Демонстрира достатъчна проицателност в своята референтна рамка, за да поддържа адекватна откритост и прозрачност във взаимоотношенията с клиентите.
- Запознат е с принципите за установяване на доверителни отношения и договор с клиентите и системата на клиентите.
- Общува въз основа на позицията ОК–ОК.
- Улеснява работното взаимодействие с клиента и системата на клиента.
- Способен е да отговаря на и да работи с чувствата, мислите и да показва гъвкаво поведение в отговор на личността на клиента.

2.5 АНАЛИЗИРАНЕ НА КОНСУЛТАТИВНАТА СИТУАЦИЯ

- Избира подходящ метод по време на първите срещи, за да събере необходимата информация за формулировка на случая.
- Прилага транзакционния анализ и други теории, за да анализира ситуацията в консултативния процес.
- Умение да използва събраната информация по случая, за да формулира работна дефиниция на проблема и да я представи по ясен начин на клиента и на системата на клиента.
- Отчита, уважава и разбира общественно-културното влияние на консултанта, клиента и системата на клиента.

2.6 РАБОТА С КОНСУЛТАТИВНИ ДОГОВОРИ

- Запознат е с договорната работа в рамките на транзакционния анализ и знае как да я прилага професионално.
- Способен е да обяснява дадено понятие в транзакционния анализ във връзка с контекста на определен специфичен проблем.

- Може да създава подходящи консултативни договори с различни условия за индивидуално и групово консултиране.
- Работи въз основа на сключен договор и е способен да подновява този договор, когато е необходимо.
- Оценява договора по време и в края на консултативния процес заедно с клиента.

2.7 ПЛАНИРАНЕ И ОСЪЩЕСТВЯВАНЕ НА ИНТЕРВЕНЦИИ

- Способен е да планира консултативния процес в съответствие на сключения договор.
- Способен е да прилага на практика теорията на транзакционния анализ, запознат е с други подходи, за да може да има ефективни стратегии за разрешаване на проблема.
- Използва ефективни интервенции, за да провокира автономност, когато работи с клиента или със системата на клиента.
- Способен е да прилага широк набор от интервенции в определени ситуации в консултативния процес, в индивидуална работа и с групи.
- Работа с его-състоянието на Възрастен на клиента и се обръща към его-състоянието на Дете и Родител на клиента през его-състоянието си на Възрастен.

2.8 ФОКУСИРАНЕ ВЪРХУ РЕСУРСИТЕ

- Способен да активизира и изгражда силните страни на клиента, за да са те агенти на промяната.
- Идентифицира наличните ресурси на клиента и системата на клиента и ги обединява по време на консултативния процес.
- Познава услугите на професионалната мрежа в общността, които биха могли да бъдат от полза на клиента, които биха могли да го/я подкрепят, към които може да бъде насочен/а, включително медицински, психиатрични, психотерапевтични и други.

2.9 СПРАВЯНЕ С КРИЗИ

- Разпознава кризисните ситуации и прилага подходящи интервенции.
- Когато има необходимост, насочва клиенти, които са в криза или са в крайна необходимост, без ненужно отлагане, към подходящите професионалисти
- Защишава клиентите от щети.

2.10 ПРОСЛЕДЯВАНЕ НА КАЧЕСТВОТО И ПРОФЕСИОНАЛНОТО РАЗВИТИЕ

- Поддържа ясни и достоверни записки по случаите, чрез които проследява консултативния процес, съгласно професионалните и законови изисквания.
- Има ясни критерии за оценка на ефективността на консултативната работа, регулярно преценява своята работа спрямо тях и използва резултатите като инструмент за своето лично и професионално развитие.
- Осъзнат е за икономическите аспекти в консултативната работа.
- Обмисля своята роля като консултант и начина, по който се представя в идентичността на консултант в транзакционния анализ.

- Продължава и поддържа своето професионално развитие като посещава курсове, конференции, проучва литературните източници и т.н.
- Работи под професионална супервизия, за да следи качеството на своята работа.

5.3.2 Основни компетентности в полето на Образованието

Като използва познанията си и разбирането за теорията на транзакционния анализ, Транзакционният аналитик в сферата на образованието, следва да показва определените по-долу умения.

ОБЩИ ИЗИСКВАНИЯ

Познания в областта на теорията на ТА и нейното приложение в образователната сфера.

Сравнява и обяснява съответните теории за ученето от перспективата на ТА.

Описва своята гледна точка за образованието и ученето, как тя се свързва с ТА и как той/тя разпространява това в различни сфери, като отчита историческия, културния и образователния контекст, в който той/тя работи.

Запознат/а е с етичния кодекс на ИТАА/ЕАТА, прилага го в образователната сфера и показва етична и професионална компетентност. В "образователна сфера" се включва (но не изключително и само): обучения на родители, подготвителен клас, училищно образование, колеж и обучение на възрастни, обучение на общността, работа с младежи, обучения за професионално ориентиране, както в институционален, така и в неформален контекст.

ВРЪЗКА С ОБРАЗОВАТЕЛНАТА СФЕРА

Консултантът в сферата на образованието ще:

- Установява връзка, основана на взаимно уважение, която показва загриженост, емпатия, конгруентност, топлина и отвореност, като насърчава овластяването и автономността.
- Показва ентузиазъм и уважение към нуждите и интересите на обучаемите, както и към избраната тематика.
- Държи се уважително, както към себе си, така и към другите, осъзнава и е чувствителен към различните референтни рамки, културни и социални норми.
- Проявява разбиране към значимостта и потенциала на образователното взаимодействие за себеразвитието на обучаемия, както и различието на това взаимодействия спрямо другите значими взаимодействия.
- Показва осъзнатост към границите на ролята на учител (включително по отношение на образователните потребности).
- Създава добър обучителен договор, като се съобразява с референтната рамка на обучаемия, без да губи връзка със своята референтна рамка или с целите на обучителната ситуация.
- Показва потенциал, защита, позволения, възприемане и разбиране на своите функции и значимост; както и на значимостта на практиката.

ТЕОРИЯТА НА ТРАНЗАКЦИОННИЯ АНАЛИЗ

- Показва разбиране на основната теория на ТА и приложението ѝ в образователната практика, включително знаците на признателност, анализ на его състоянията (структурен и функционален анализ), анализ на транзакциите, игрите, паразитните чувства, сценария, така както са описани в основните текстове за ТА; също така показва разбиране на детското развитие и развитието на възрастните, групова динамика, трансфер и контратрансфер от перспективата на ТА в консултирането в образователната сфера.
- Описва различните школи в ТА и тяхното приложение в образователната сфера.
- Може да обяснява случващото се в образователната практика чрез термините от теорията на ТА, като показва как методологията разкрива понятията на ТА.
- Прилага теорията на ТА за разбиране на процеса на учене.

СКЛЮЧВАНЕ НА ДОГОВОР

- Обяснява и използва договорите, включително между три (или повече) страни в перспективата на ТА в образователната сфера.
- Сключва договори за различни образователни услуги, като отчита нуждите, целите, контекста, културата и границите на всяка една система.
- Проследява, преглежда и, когато е необходимо, предоговаря договорите.

ПЛАНИРАНЕ

- Извършва оценка на образователните и развитийните потребности на дадена група или на конкретна личност.
- Поставя целите и задачите на дадена програма, когато е подходящо заедно с участника/участниците, така че те да съответстват на определените потребности или на поставените изисквания.
- Съставя програма за постигането на тези цели и съответните задачи.
- Поставя основните правила, които да се договорят със съответната група.
- Показва разбиране на процесното ниво в групата и планира уместно спрямо различните фази на развитие на самата група.
- Разбира и прилага различните лидерски стилове, както и когато е подходящо.
- Разпознава различните стилове на учене, както при отделните личности, така и в групов контекст, както и тяхното значение за умението за планиране.
- Планира по разнообразен начин съдържанието, което ще представи, така че да улеснява процеса на учене.
- Оценява резултатите от обучението и тяхната приложимост в бъдещите планове и практика.

ПРИЛАГАНЕ

- Взаимодействия от позицията Аз съм ОК-Ти си ОК.
- Сключва договор с групата, така че да улесни процеса на учене, включително договаря с групата основните правила, към които ще се придържа групата по време на обучителния процес.

-
- Използва и прилага принципите за обучение на възрастните или подходящи педагогически практики, когато е подходящо.
  - Дава позволение и осигурява защита на процеса на учене, мислене, предизвикателства, задаване на въпроси, развитие и промяна.
  - Показва съгласувано прилагане на понятията на ТА в своята дейност.
  - Представа, прилага и преподава понятия от ТА, когато е подходящо за осъществяване на целите на програмата.
  - Показва себеосъзнатост при прилагането на интервенции от ТА, включително и при себе-овластяването.
  - Показва съгласуваност в интеракциите.
  - Дава знаци на признателност на учениците/участниците, за това че участват, сътрудничат, уважават другите в групата, за да повиши тяхната мотивация и творчески способности по пътя на здравето и автономността.
  - Разпознава и отговаря адекватно на покана за игри, примамка, пресечени и вътрешни транзакции, покани за симбиози.
  - Отчита културния сценарий на организацията и знае как тя може да повлияе на съдържанието и процеса на обучение.
  - Предоставя теоретична информация, за да подпомогне обучаемите да разберат своето собствено поведение.
  - Разграничава прякото и опосредствано учене и решава кое кога е подходящо.

ЛИЧНОСТНИ КАЧЕСТВА

- Показва отдаденост към философията на ТА.
- Умее да бъде себerefлексивен, да е конгруентен и демонстрира умения за слушане.
- Поддържа модела на ОК плюс, чрез уважение, съзнание, отговорност, професионализъм и интегритет.
- Споделя своята лична и обществена позиция, както и цели за процеса на преподаване..
- Разпознава своите собствени силни страни и ограничения, както и тези на образователната система.
- Конфронтира по подходящ начин, както и се справя с конфликти в процеса на групата.
- Разбира изискванията за личностно и професионално съзнание и развитие, показва готовност за учене, растеж и промяна.
- С готовност приема обратни връзки, справя се с лични трудности, лична терапия, когато е необходимо, за да участва пълноценно в процеса на ставане на ефективен ТА консултант в образователната сфера.

5.3.3 Основни компетентности в полето на Организационното консултиране

Транзакционните аналитици в полето на организационното консултиране (СТА-О) трябва да имат подходяща образователна степен и опит в това поле. От тях се очаква и да имат общи познания в областта на икономиката, финансите, социологията, психологията и правото.

Професионалистът, който ще работи в това поле, добавя собствени измерения към тези основни компетентности. С всичко това, професионалистите с квалификация СТА-О (които могат да бъдат консултанти, обучители, мениджъри, СЕО и които могат да дават своя принос, бидейки извън или вътре в организацията) трябва да могат да идентифицират потребностите на корпорацията, организацията или институцията и да преценяват дали имат необходимите умения да ги подпомагат по пътя на удовлетворяването им.

Това означава, че клиент на СТА-О (например, така както е описано в разглеждането на случай по време изпита) е самата организация, не отделната личност, нито даден екип, който работи в съответния организационен контекст, с който обаче дадения професионалист работи отделно. Връзката с развитието на самата организация като цяло трябва да бъде видима.

Когато преценят, че са компетентни да поемат работата, СТА-О трябва да са способни да планират и определят интервенциите, да ги осъществят и да оценят крайния резултат.

В термините на Бърн това би означавало да повишат автономността на организациите – тяхната ефективност, издръжливост и капацитет за развитие.

По-долу са групирани компетентностите, които се изискват от сертифициран транзакционен аналитик в областта на организациите, които се вписват в описания по-горе процес. Така че от сертифицираният транзакционен аналитик в това поле се очаква да се справя с всичко това като използва транзакционния анализ както като подход, така и по време на формулировките на случаите.

1. РАЗБИРАНЕ НА ПРОФЕСИОНАЛНИЯ КОНТЕКСТ

Транзакционният аналитик в организационния контекст трябва да:

- разбира процеса на промяна в организациите, като отчита социо-икономическата и политическата реалност, референтните рамки, системите, културата, взаимодействията и тяхното влияние върху организацията, както и обратното.
- има адекватна оценка на собствените си компетентности и възможностите за пренасочване.
- размишлява и изучава теоретични модели, особено от транзакционния анализ, за да посрещне потребностите на организацията.
- може да прави връзки между микро и макро ниво, от отделните личности до цялата организация и съумява да анализира както цялото, така и отделните части.
- анализира тези аспекти, като използва понятията на транзакционния анализ.

2. ХОРА И СИСТЕМИ

Транзакционният аналитик в полето на организацията трябва да може да:

- знае и прилага моделите за работа с хора в системи.
- показва разбиране на системните и личностни аспекти и съобразява с това нивото и ефектите на интервенциите.

- справя в ситуации на сложност като отдава приоритет и се фокусира върху основните въпроси.
- управлява границата между организационните нужди и личните потребности.
- показва осъзнатост на взаимодействията между суб-системите, като отчита и своята собствена система на консултант.
- разграничава индивидуалните и организационните процеси на учене, свързва тези процеси с пазара, със служителите и оцеляването на организацията.
- анализира тези аспекти, като използва понятията на транзакционния анализ.

3. СКЛЮЧВАНЕ НА ДОГОВОР И ОЦЕНЯВАНЕ

Транзакционният аналитик в полето на организацията трябва да може да:

- избира подходящата служба, с която да сключи договора.
- работи с договори на различни нива, както и с договори между много страни.
- идентифицира основните изисквания на организацията или на индивида, за да предприема подходящите интервенции.
- правилно определя обхвата и възможностите за интервенции.
- разпознава методите за обединяване на различните възможности за учене и оценяване.
- избира възможности, за да насърчи по ефективен начин равните възможности и достъп за постигане на развитие.
- анализира тези аспекти, като използва понятията на транзакционния анализ.

4. ПЛАНИРАНЕ И ПРИЛАГАНЕ

Транзакционният аналитик в полето на организацията трябва да може да:

- постига обучителните цели, които са определени.
- оценява ефикасността на програмите.
- намира баланса между съдържанието и продължителността на обучителните програми.
- идентифицира възможни проблеми и предлага реалистични идеи за разрешаването им.
- използва и адаптира материали от външни източници, като спазва законите за авторско право.
- обсъжда проектите с другите на важни етапи от развитието им.
- договаря и спазва времеви рамки.
- анализира тези аспекти, като използва понятията на транзакционния анализ.
- планира и извършва управление на проекти.

5. СЪЗДАВА ЕДНА ПОЗИТИВНА, СИГУРНА СРЕДА И КУЛТУРА ЗА УЧЕНЕ

Транзакционният аналитик в полето на организацията трябва да може да:

- дава обосновка за стила на взаимодействие и как да насърчава разбирателство между всички страни.
- показва и отчита факторите, които допринасят за сигурна среда и култура, като:
  - активно слушане и даване на обратна връзка на всички участващи.
  - насърчава участниците да задават въпроси и да обсъждат поставените теми.
  - подкрепя принципите ОК-ОК.

- дава знаци на признателност.
- идентифицира ограничаващите комуникацията фактори от средата, обществото или културата.
- не допускат дискриминация в практиките си и го правят съгласно ролята си, организационната политика и законодателството.
- анализира тези аспекти, като използва понятията на транзакционния анализ.

6. УПРАВЛЕНИЕ НА ГРУПОВАТА ДИНАМИКА

Транзакционният аналитик в полето на организацията трябва да може да:

- поддържа баланс между груповата динамика и поставената задача.
- насърчава равно поставено участие.
- идентифицира и работи с тези, които избягват поставената задача.
- предизвиква стереотипните роли и поведения в групата и използва това, за да подобри процеса на учене.
- показва знания за различните типове групи.
- показва осъзнатост за основните теоретични модели на груповата работа.
- създава, поддържа и затваря групи.
- разпознава и работи със силата и авторитета в групите.
- анализира тези аспекти, като използва понятията на транзакционния анализ.

7. ОЦЕНЯВАНЕ НА ИНТЕРВЕНЦИЯТА (ИНТЕРВЕНЦИИТЕ)

Транзакционният аналитик в полето на организацията е нужна да може да:

- идентифицира начините за оценяване на интервенциите и обосноваване на техния избор.
- обяснява обхвата и целта на оценката.
- следи обсъждания в областта, които се отнасят до оценяването и подобряването на качеството.
- ясно преценява какво ще бъде оценявано и знае как да събира необходимата информация.
- анализира тези аспекти, като използва понятията на транзакционния анализ.

8. ОЦЕНЯВАНЕ НА СОБСТВЕНАТА ПРАКТИКА

Транзакционният аналитик в полето на организацията е нужна да може да:

- оценява собствената си практика спрямо заложените цели и критерии.
- осъзнава своя принос за другите.
- приема обратна връзка по позитивен начин и оценявана нейната валидност и важност.
- поставя ясни и реалистични цели и таргети за собственото си развитие по приоритети.
- анализира тези аспекти, като използва понятията на транзакционния анализ.

9. СПАЗВАНЕ НА ЕТИЧНИТЕ НОРМИ

Транзакционният аналитик в полето на организацията трябва да може да:

- показва осъзнатост за неяснотата, която създават въпросите за границите, когато се работи в организации.
- обсъжда и показва доказателства за етично поведение в организациите, както и употребата и злоупотребата с ролята на консултант/практикуващ по отношение на различните роли в организацията.
- показва добро спазване на граници относно управление на информацията, споделена от ръководството за служителите или от обучаемите с консултанта.
- придържа се към етичния кодекс на ИТАА/ЕАТА.

5.3.4 Основни компетентности в полето на Психотерапията

Като използва своите познания и разбиране на теорията на транзакционния анализ, транзакционният аналитик психотерапевт ще показва следните способности.

1. ОБЩИ ИЗИСКВАНИЯ

- Разбира теорията на ТА и нейното приложение в индивидуална психотерапия, както и в психотерапия на двойки, семейства или групи.
- Прави оценка на клиента и взема информирано решение преди да го/я включи в лечение, като използва актуални знания за терапевтичните възможности, има възможност да предлага различни възможности на клиента, както и готовност да помага при взимане на решение как той/тя да продължи.
- Запознат е с етичния кодекс на ITAA/EATA и показва етично и професионално отношение в практиката си, включително работейки съгласно законовите разпоредби за психотерапията в страната, в която практикува.
- Способен е да разполага ТА в по-широкото поле на психотерапии.
- Осъзнава значението и влиянието на културното и социално многообразие и разликата в кабинета за консултации и извън него.

2. ТЕРАПЕВТИЧНА ВРЪЗКА

- Показва уважително отношение към себе си към другите.
- Проявява разбиране на значимостта на терапевтичната връзка в предизвикването на промяна, нейната същност и различието ѝ от всички други връзки.
- Показва емпатия и разбиране към клиента, неговите/нейните симптоми и ограничаващи сценарии, като показва умения така да покаже своето разбиране, че клиентът да се чувства разбран.
- Показва умения да разбира феноменологията на дадена личност и да прави връзка с неговата/нейната референтна рамка без да губи връзката със своя собствен опит.
- Умее да бъде себerefлексивен и да показва себеосъзнатост при подходящо себеразкриване.
- Разбира развитийните проблеми, феномена на трансфера и контратрансфера, както да се справя по успешен начин с тях като използва транзакционния анализ. Това ще включва готовност да се позволи трансфер, за да се развие връзката между клиент и терапевт и да се справи с регресивните епизоди на клиента по-подходящ и терапевтичен начин. Това също включва разбиране на собствения контра-трансфер и ограниченията, които той може да създаде, както и уменията да се използва конструктивно.
- Поведението е уважително както към себе си, така и към другите, като показва зачитане на референтните рамки, културните и социалните норми, както и тяхното влияние върху терапевтичното взаимодействие в консултативния кабинет.
- Показва умения, сигурност и позволения като отчита тяхната значимост.
- Показват съгласуваност във взаимодействията си.

3. ТЕОРИЯТА НА ТРАНЗАКЦИОННИЯ АНАЛИЗ

- Показва базисно разбиране на теорията на ТА и нейното приложение в клиничната практика, така както това е описано в основните литературни източници по

транзакционен анализ, включително структурния анализ, анализ на транзакциите, игрите, паразитните чувства и анализ на сценария и детското развитие.

- Описва приложението на идеи от основните школи в ТА, показва знания за настоящите достижения, включително приликите и разликите между тези школи.
- Показва разбиране на теориите на ТА при работата си с групов процес.
- Прилага интервенции, които могат да бъдат обяснени в рамките на теорията и практиката на ТА.

4. СКЛЮЧВАНЕ НА ДОГОВОР

- Показва разбиране за необходимостта на ясен работен договор, както и умения да предоговаря договори.
- Има умения да договаря с клиента, за да достигне до общо разбиране на работата, която трябва да бъде извършена и да формулира подходящ терапевтичен договор. Това ще покаже разбиране и уважаване на разликата между договорите за социален контрол и договорите за автономност, които позволяват вътрешна психична промяна и промяна във взаимоотношенията, като включва премахване на ограниченията в сценариите и разрешаване на безизходиците.

5. ПЛАНИРАНЕ: ОЦЕНКА И ТЕРАПЕВТИЧЕН ПЛАН

- Описва разбираемо системата от оценки и диагнози, като използва понятията на ТА.
- Разбира психиатричната диагностична система, която се използва в страната, в която практикува (например DSM, ICD).
- Помага на клиента да осмисли своите преживявания като използва понятията на ТА по начин, по който се поддържа позицията Аз съм ОК – Ти си ОК.
- Осъзнава и има способността да отговаря на рисковите фактори, както и на тези, които биха навредили както на него/нея, така на клиента или на други хора.
- Подпомага клиента да разпознае и назове собствените ограничаващи модели на мислене, чувства и поведение и да вземе решение дали иска да ги промени или не.
- Прави формулировки, като използва теорията на ТА, за да изготви цялостен терапевтичен план, който съдържа конкретни области, в които трябва да се работи.

6. ПРИЛОЖЕНИЕ: ПСИХОТЕРАПЕВТИЧНИЯТ ПРОЦЕС

- Има точни наблюдения на феномените на клиента и ги използва за да формулира терапевтични хипотези, които са свързани с теорията и философията на ТА.
- Умее да използва груповия процес за ефективни интервенции.
- Подбира интервенции, които са подходящи за съответния етап от терапията и съгласно терапевтичния договор.
- Има уменията да прави своевременно интервенции.
- Разпознава и работи със сценария, тогава когато това е подходящо и с интервенции, подходящи за съответния етап от терапевтичния план (например, последствия от сценария, покани за игра, ограничаващи послания, поведение, свързано с драйвъри).
- Ефективно оценява интервенцията и използва информацията от нея, за да поднови работните си хипотези и за подбере подходящи следващи интервенции.

- Насърчава автономността на клиента и неговите/нейните ресурси.

7. ЛИЧНОСТНИ КАЧЕСТВА

- Показва ангажираност към философията на транзакционния анализ като това се изразява в качество като: вяра в способността на индивида да поема отговорност за себе си, разбиране на начина на живот на индивида и отговор на индивидуалните качества за растеж и промяна.
- Има готовност за етичен личен контакт, включително когато е подходящо и за себе-разкриване.
- Показва отдаденост към продължаващото лично и професионално развитие, особено за развитие на автономността, включително и способността за осъзнатост, спонтанност и интимност, при които терапевтичните интервенции не са повлияни от сценарийните решения.
- Разпознава своите собствени ограничения и ограниченията на психотерапевтичната практика.
- Използва интуиция и креативност в терапевтични ситуации.
- Показва разбиране на силните страни и на ограниченията на личностните ресурси.
- Има способността да търси подходяща помощ и да я използва ефективно.
- Да показва умения за себе-рефлексивност.